

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Jiřího Pally v právní věci žalobkyně: **D. T.,** zast. JUDr. Lubomírem Müllerem, advokátem, se sídlem Symfonická 1496/9, Praha 5, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení,** se sídlem Křížová 25, Praha 5, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 23. 2. 2009, č. j. 62 Cad 27/2008 – 22,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Rozhodnutím ze dne 21. 4. 2008, č. j. X, rozhodla žalovaná ve věci přeplatku na starobním důchodu žalobkyně tak, že jí podle § 118a odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, uložila povinnost vrátit přeplatek na starobním důchodu, přiznaném podle ustanovení § 29 písm. a) zák. č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o důchodovém pojištění), a to za dobu od 1. 5. 2007 do 9. 5. 2008 v částce 100 228 Kč do 15 dnů od právní moci rozhodnutí – prostřednictvím připojené poštovní poukázky. V odůvodnění svého rozhodnutí žalovaná vysvětlila, že předchozím jejím rozhodnutím ze dne 7. 1. 2008, č. X, byl žalobkyni na základě žádosti sepsané dne 11. 4. 2007 na OSSZ v Jablonci nad Nisou přiznán od 1. 5. 2007 starobní důchod podle § 29 písm. a) zákona o důchodovém pojištění s tím, že výplata tohoto důchodu náleží žalobkyni od 1. 5. 2007. Žalobkyně však v žádosti o starobní důchod chybně uvedla, že pečovala o dvě děti od narození do jejich zletilosti,

ačkoliv z rozsudku Okresního soudu v Semilech vyplývá, že o své děti (narozené v roce 1967 a 1972) pečovala od narození jen do roku 1976. Pak byly děti svěřeny do péče otce. Nárok na starobní důchod vznikne tedy žalobkyni až od 1. 9. 2008. Z toho vyplývá, že částka 100 228 Kč starobního důchodu vyplacená za dobu od 1. 5. 2007 do 9. 5. 2008 byla žalobkyni vyplacena neprávem, v důsledku nepravdivých údajů uvedených v žádosti o starobních důchod a je tudíž ve smyslu ustanovení § 118a odst. 2 povinností žalobkyně tuto částku žalované vrátit.

Usnesením ze dne 16. 5. 2008, č. X, opravila žalovaná větu odůvodnění rozhodnutí ze dne 21. 4. 2008: „Nárok na starobní důchod vznikne tedy účastníkovi řízení až 1. 9. 2008“ na větu: „Nárok na starobní důchod vznikne tedy účastníkovi řízení až 1. 1. 2010“.

Včas podanou žalobou se žalobkyně domáhala zrušení napadeného rozhodnutí žalované (ve znění opravného usnesení) a vrácení věci žalované k novému projednání. Žalobkyně potvrdila, že rozsudkem Okresního soudu v Semilech ze dne 27. 4. 1976, sp. zn. 4 C 165/76, byli v souvislosti s rozvodem manželství její tehdy nezletilí synové svěřeni do péče otce. Napadenému rozhodnutí žalované však vytýká naprosté přehlédnutí toho, že jí nebyla odňata rodičovská práva a o děti se starala v míře, jak jí to bylo umožněno. Zdůraznila, že důvodem, pro který byly děti svěřeny do péče otci, byla podle rozsudku Okresního soudu v Semilech její náboženská orientace, když v odůvodnění bylo výslovně uvedeno: „*Nelze souhlasit s tím, aby nezl. synové vyrůstající v socialistickém státě, kde se veškeré dění řídí vědecko – světovým názorem, byli ve škole, dnes zatím starší ze synů, vychováváni v duchu pokrokových idejí, doma pak jejich mysl rozpolcována náboženským názorem sekty, která není ani mezi povolenými náboženskými organizacemi a jejíž učení je s vědeckým světovým názorem v diametrálním rozporu*“. Odvolací Krajský soud v Hradci Králové pak rozsudkem ze dne 28. 9. 1976, sp. zn. z Co 555/76, prvoinstanční rozsudek potvrdil s obdobným závěrem, totiž že „*Byť jinak se odpůrkyně o nezletilé stará pečlivě, pro toto svoje náboženské přesvědčení, které je v rozporu se zájmy společnosti, nemůže zajišťovat příznivé podmínky pro zdárný vývoj nezl. dětí v uvědomělé občany socialistické společnosti. Veškerá výchova v socialistické společnosti je založená na vědeckém světovém názoru (článek 23 odst. 3 Ústavy). V tomto duchu odpůrkyně není schopna nezletilé vychovávat*“. Žalobkyně zdůrazňuje, že uvedené rozsudky byly výsledkem toho, že odmítala děti vychovávat v duchu režimu, který byl zločinný, nelegitimní a zavrženíhodný. Vyslovuje přesvědčení, že za takový postoj by neměla být nyní trestána odnětím důchodu.

V této souvislosti poukázala žalobkyně na rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 19. 2. 2004, č. j. 41 Cad 121/2003 – 12, ve věci L. B., které žalovaná rovněž odmítala přiznat starobní důchod z toho důvodu, že děti byly po rozvodu svěřeny otci. I v případě této ženy byla důvodem soudních rozhodnutí její příslušnost k náboženství Svědků Jehovových a na druhé straně schopnost otce zajistit socialistickou výchovu dětí. Krajský soud však – narozdíl od žalované – nepřistoupil k posuzování věci formalisticky, ale zabýval se okolnostmi soudního rozhodnutí a reálnými možnostmi, které matka k výchově dětí měla v totalitním systému tehdejší doby. Žalobkyně vyslovuje přesvědčení, že obdobně by mělo být postupováno i v jejím případě a vytýká v tomto směru žalované nedostatečné zjištění skutkového stavu věci a nesprávné právní posouzení.

Žalovaná ve vyjádření k žalobě setrvala na správnosti svého rozhodnutí a poukázala na ustanovení § 32 odst. 1 až 3 zákona o důchodovém pojištění, kde je upraven důchodový věk ženy, která vychovala dvě děti. Zdůraznila čtvrtý odstavec téhož ustanovení, podle něhož podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod je splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti let. Žalobkyně však o své děti po dobu deseti let nepečovala, když při rozvodu byly obě děti svěřeny do péče otci, přičemž staršímu dítěti bylo 9 roků a mladšímu 4 roky. Skutečnost, že se o děti starala v míře, jak jí bylo umožněno, je z hlediska zákona nepodstatná, neboť ten vyžaduje osobní péči o děti. Zcela irelevantní je podle žalované i skutečnost, že žalobkyně nebyla zbavena rodičovských práv a rozhodující nejsou ani důvody, pro které soud děti v tak útlém věku svěřil do péče otci.

Žalobkyně při jednání krajského soudu k rozsahu své péče o děti po rozvodu manželství uvedla, že soudem jí bylo umožněno vídat se se svými dětmi jednou za měsíc po dobu 2 hodin za přítomnosti otce. Pokoušela se však kontaktovat své děti častěji, chodila za nimi potají. Otec jí však ve styku s dětmi aktivně bránil.

Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci neshledal žalobu důvodnou a proto ji rozsudkem ze dne 23. 2. 2009, č. j. 62 Cad 27/2008 – 22, zamítl podle § 78 odst. 7 zák. č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s."). Provedeným dokazováním, zejména správním (dávkovým) spisem žalobkyně vzal za prokázané (ostatně mezi účastníky nesporné), že žalobkyně sepsala dne 11. 4. 2007 na Okresní správě sociálního zabezpečení v Jablonci nad Nisou žádost o starobní důchod, ve které svým podpisem ztvrdila, že svým synům J., nar. X a S., nar. Y, poskytovala osobní péči od narození do jejich zletilosti. Starobní důchod jí byl v návaznosti na to přiznán ke dni 1. 5. 2007. Krajský soud měl k dispozici rozsudek Okresního soudu v Semilech ze dne 27. 4. 1976, sp. zn. 4 Ca 165/76, jímž bylo manželství žalobkyně rozvedeno a nezletilé děti J. a S. svěřeny pro dobu po rozvodu manželství do výchovy otce J. Ř. V odůvodnění rozsudku, kromě části, která je citována žalobkyní v žalobě, je dále mimo jiné uvedeno, že soud došel k přesvědčení, *že i když odpůrkyně byla dobrou ženou, její náboženský fanatismus a činnost v sektě státem nepovolené, se neslučuje s názory současné společnosti. Odpůrkyně při vědomí, že svým jednáním narušuje manželství i pokrokovou výchovu svých nezletilých dětí, setrvala na svých názorech, způsobila tak rozvrat manželství a musí nyní nést následky svého jednání.* Obdobné závěry pak zaujal ve svém potvrzujícím rozsudku ze dne 28. 9. 1976, sp. zn. 7 Co 555/76, též Krajský soud v Hradci Králové. V době rozhodování soudu nedosáhlo žádné z dětí žalobkyně věku 10 let. Krajský soud tím vzal za prokázané, že žalobkyně po rozvodu manželství s J. Ř. již o své děti nepečovala, což implikovalo závěr, že zákonná podmínka osobní péče žalobkyně o její děti ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu 10 roků, zakotvená v ustanovení § 32 odst. 4 zák. o důchodovém pojištění nebyla splněna. Ke snížení hranice pro určení důchodového věku žalobkyně v důsledku „osobní péče" o nezletilé děti podle ustanovení § 32 odst. 1 písm. b) v návaznosti na odst. 4 zák. o důchodovém pojištění tak nedošlo. Skutečnost, že žalobkyni bylo v osobní péči o její děti zabráněno na základě soudních rozhodnutí i aktivního odporu jejího bývalého manžela, na zjištěném závěru podle názoru krajského soudu nic nemění. Krajský soud výslovně uvedl, že sdílí nespravedlnost, kterou pociťuje žalobkyně nad důvody, pro něž jí nebyly v minulosti děti svěřeny do péče. Zdůraznil, že z hlediska současného nazírání na rozsah a obsah základních lidských práv a svobod, jakožto základního pilíře systému platného

práva, se jeví přihlédnutí k náboženské orientaci žalobkyně – matky svých dětí – jako výlučného kritéria pro rozhodování o tom, komu z rodičů budou děti pro dobu po rozvodu svěřeny do výchovy, jako něco nepřijatelného a zcela neudržitelného. Nicméně dodal, že je nutno přihlédnout ke smyslu zákona o důchodovém pojištění a v jeho rámci k účelu ustanovení § 32 uvedeného zákona. Zákonodárce v roce 1995, kdy byl tento zákon schvalován, zachoval princip snížení hranice pro určení důchodového věku ženy na počet dětí, kterým tato žena poskytla osobní péči. Jediné výjimky modifikující striktní pravidlo ustanovení § 32 odst. 4 zák. o důchodovém pojištění jsou obsaženy v § 4 odst. 1 a 2 vyhl. č. 284/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění (do doby péče o dítě potřebné ke splnění podmínky výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod započítává též dobu, po kterou žena nemohla o dítě osobně pečovat pro nemoc nebo proto, že dítě bylo ze zdravotních důvodů v ústavní péči; podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod se považuje za splněnou též, pečovala-li žena o nezletilé dítě od jeho narození do jeho úmrtí, pokud dítě zemřelo po dosažení 6 měsíců věku, nebo alespoň poslední 3 roky před dosažením věku potřebného podle zákona pro vznik nároku na starobní důchod). Krajský soud uvedl, že vnímá smysl ustanovení § 32 odst. 1 písm. b) a odst. 4 zákona o důchodovém pojištění v jakémsi „odměnění“ ženy za vynaloženou námahu spojenou s výchovou a starostí o nezletilé. Vyslovil přesvědčení, že striktní aplikace kogentně nastavených podmínek pro dosažení důchodového věku tak v souzené věci nemá podobu formalistického postupu vůči žalobkyni a už vůbec ne trestu za její náboženské založení. Naopak: kdyby žalovaná ztotožnila situaci žalobkyně se situací jiných žen, které dětem poskytovaly osobní péči po dobu více než 10 let, došlo by k narušení rovnosti mezi adresáty (adresátkami) normativního ustanovení zákona o důchodovém pojištění. Ten není nástrojem odstraňování křivd vzniklých v době komunistického režimu. Tato oblast je řešena řadou dílčích zákonů zakládajících konkrétní nároky jako formy odškodnění za utrpěná příkoří, perzekuci, porušování základních práv a svobod jednotlivce.

Krajský soud ještě podotkl, že učiněný závěr konvenuje i s postojem Nejvyššího správního soudu, který ve svém rozsudku ze dne 4. 12. 2003, č. j. 3 Ads 37/2003 – 49 (publ. ve sbírce NSS pod č. 410/2004), dospěl k závěru, že předpoklad „osobní péče o dítě“ pro splnění podmínky výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod znamená soustavnou a aktivní osobní péči ženy o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu 10, respektive 5 roků. Tato podmínka není naplněna, pokud soud svěřil dítě do péče otce, který za tuto péči nese odpovědnost, dítě pobývalo u otce a žena (matka) byla pak od dítěte oddělena, a to i když dítě navštěvovala, projevovala o něj zájem, přispívala na jeho výživu otci, a podílela se tedy na výchově dítěte.

Krajský soud se dále zabýval i rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 19. 2. 2004, č. j. 41 Cad 121/2003 – 12, jehož se žalobkyně dovolávala. V tamním rozsudku zrušil krajský soud rozhodnutí žalované, jímž byla zamítnuta žádost žalobkyně o starobní důchod, když žalovaná nepřihlédla k výchově 2 dětí žalobkyně svěřených pro dobu po rozvodu manželství rodičů do výchovy otce. Důvodem pro takovou úpravu výchovy dětí po rozvodu manželství byla příslušnost tehdejší žalobkyně k náboženské společnosti Svědků Jehovových. Z rozsudku Krajského soudu v Praze vyplynulo, že důvody, které vedly krajský soud ke zrušení napadeného rozhodnutí žalované nespočívaly v prolomení normativních mezí ustanovení § 32 odst. 1 písm. b) a odst. 4 zákona o důchodovém

pojištění jako formy odškodnění za dřívější rozhodování soudu, avšak krajský soud toliko vyšel ze zjištění, že tehdejší žalobkyně i po rozvodu fakticky nadále osobně o děti pečovala, denně za nimi docházela, přes soboty a neděle u nich přespávala a po dobu 2 let s nimi nadále i bydlela se souhlasem bývalého manžela.

Krajský soud v nyní projednávané věci odkázal na zjištění, že u žalobkyně nebylo pokračováno v osobní péči o děti po rozvodu jejího manželství, naopak ona sama poukazovala na okolnosti, které jí bránily takovou péči dětem poskytovat. Sama při jednání uvedla, že její manžel jí péči přímo znemožňoval.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně včas kasační stížnost pro nesprávné posouzení právní otázky soudem ve smyslu ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Poukázala na to, že sporným bodem v souzené věci zůstává okolnost, zda žalobkyni (dále též „stěžovatelka“) má či nemá být započtena péče o děti narozené v roce 1967 a 1972 pouze do roku 1976 nebo až do zletilosti. Pokud krajský soud v projednávané věci dospěl k závěru, že jde o jiný případ než ten, který řešil Krajský soud v Praze ve věci sp. zn. 41 Cad 121/2003 ve věci žalobkyně L. B. proti stejné žalované, neboť v tamním řízení L. B. prokázala, že o děti podle možností i po rozvodu manželství nadále pečovala, což se nedělo v případě stěžovatelky v dané věci, pak stěžovatelka namítá, že vyvíjela maximální možné úsilí, aby i po rozvodu manželství mohla s dětmi být a pečovat o ně. Bývalý manžel s pomocí tehdejšího režimu systematicky konal tak, aby děti od ní oddělil. Naproti tomu manžel L. B. dal přednost osobně pohodlnějšímu a ideologicky méně vyhraněnému řešení a umožnil jí, aby pro děti vykonávala potřebný servis. Jak stěžovatelka, tak i L. B. konaly tak, aby mohly o děti pečovat, jen odpor bývalých manželů byl diferencovaný. L. B. bylo v důchodovém řízení vyhověno, žalobkyni však nikoliv. Je tak znovu „trestána“ jen proto, že její bývalý manžel za podpory tehdejšího režimu jednal daleko úporněji než manžel L. B.. Stěžovatelka má za to, že pokud byla od péče o své děti protiprávně „odříznuta“ a nyní jí stát odmítá potřebná léta započíst, je to obdobné, jako kdyby stát odmítal započíst potřebná léta lidickým ženám, které byly v roce 1942 odvlečeny do koncentračního tábora, neboť o jejich děti ve skutečnosti pečovaly německé rodiny, kam byly děti dány na „převýchovu“. Stěžovatelka vyslovuje přesvědčení, že péči o děti je třeba hodnotit podle toho, zda žena vyvinula potřebné úsilí, aby o děti mohla pečovat. Jestliže však byla od dětí násilně a proti své vůli odtržena, znamenalo to pro ni daleko větší trauma, než kdyby musela plnit povinnosti spojené s péčí o ně. Pokud zákon mluví o péči o děti, pak je třeba vyhodnotit, jaké faktické možnosti k péči žena má a zda možnosti, které se jí nabízejí, využívá, a nebo zda se jich z pohodlnosti zříká. Stěžovatelka dovozuje, že stejně jako žalovaná, tak i soud její případ vadně vyhodnotily a proto navrhuje, aby kasační soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil krajskému soudu k novému projednání.

Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v souladu s ustanovením § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které stěžovatelka uplatnila ve své kasační stížnosti. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti a které by jej opravňovaly se od uplatněných důvodu kasační stížnosti odchýlit.

Z textu kasační stížnosti vyplývá, že ji stěžovatelka podala z důvodu uvedeného v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Podle tohoto ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.

Kasační stížnost není důvodná.

Nejvyšší správní soud předesílá, že po stránce skutkové je možno beze zbytku vyjít ze zjištění učiněných krajským soudem. Tím bylo bezpečně zjištěno, že stěžovatelka, která se narodila dne 1. 5. 1949, požádala ku dni dosažení věku 58 let o přiznání starobního důchodu, přičemž v žádosti uvedla, že vychovala 2 děti, konkrétně uvedla, že svým synům J., narozenému v roce 1967 a S. narozenému v roce 1972 poskytovala osobní péči od narození do jejich zletilosti. Starobní důchod jí byl přiznán ke dni 1. 5. 2005. Tento důchod pobírala až do května 2008, kdy bylo žalovanou zjištěno, že jí nenáleží a bylo vydáno napadené rozhodnutí, jímž byla stěžovatelce uložena povinnost vrátit přeplatek na starobním důchodu za dobu od 1. 5. 2007 do 9. 5. 2008 v částce 100 228 Kč. Vyšlo totiž najevo z obsahu rozsudků Okresního soudu v Semilech a Krajského soudu v Hradci Králové, opakovaně výše již citovaných, že od rozvodu manželství s J. Ř. v roce 1976, stěžovatelka o děti již osobně nepečovala.

Spornou mezi účastníky zůstala otázka, která byla předložena k posouzení soudům, zda skutečnost, že stěžovatelce kvůli jejímu náboženskému přesvědčení, jakožto stoupenkyni náboženské společnosti Svědků Jehovových, nebyly v předchozím politickém režimu před rokem 1989 rozvodovými soudy svěřeny do výchovy její dvě tehdy nezletilé děti, o které jí nebylo od rozvodu umožněno dále osobně pečovat, má vliv na její důchodový věk, tj. věk potřebný podle zákona o důchodovém pojištění pro vznik nároku na starobní důchod. Podle § 32 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění činí totiž důchodový věk a) u mužů 60 let, b) u žen:

1. 53 let, pokud vychovala alespoň 5 dětí,
2. 54 let, pokud vychovala 3 nebo 4 děti,
3. 55 let, pokud vychovala 2 děti,
4. 56 let, pokud vychovala 1 dítě nebo
5. 57 let,

pokud pojištěnci dosáhli tohoto věku do 31. 12. 1995.

Podle odstavce 2 téhož ustanovení se u pojištěnců, kteří dosáhnou věkových hranic uvedených v odstavci 1 v období od 1. 1. 1996 do 31. 12. 2012, důchodový věk stanoví tak, že ke kalendářnímu měsíci, ve kterém pojištěnec dosáhl této hranice, se přičítají u mužů 2 kalendářní měsíce a u žen 4 kalendářní měsíce za každý i započatý kalendářní rok z doby po 31. 12. 1995 do dne dosažení věkových hranic uvedených v odstavci 1, a za důchodový věk se považuje věk dosažený v takto určeném kalendářním měsíci v den, který se číslem shoduje se dnem narození pojištěnce; neobsahuje-li takto určený měsíc takový den, považuje se za důchodový věk ten věk, který je dosažen v posledním dni takto určeného kalendářního měsíce.

Z citovaného ustanovení je patrno, že snižování hranice pro určení důchodového věku ženy je odvislé od počtu vychovaných dětí. V návaznosti na to je třeba citovat ještě

ustanovení § 32 odst. 4, jímž jsou vymezeny podmínky výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod. Podle tohoto ustanovení je tato podmínka splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu 10 roků. Pokud se však žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku, je podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu 5 roků; to však neplatí, pokud žena před dosažením zletilosti dítěte přestala o dítě pečovat.

Jak již správně zdůraznil ve svém rozsudku krajský soud, je snižování hranice pro určení důchodového věku ženy vázáno na osobní péči, kterou tato žena poskytuje určitému počtu dětí. Za relevantní péči se považuje pouze osobní péče o dítě ve věku dosažení zletilosti alespoň po dobu 10 roků v případě stěžovatelky, když mezi účastníky je nesporné, že nejde o případ, kdy by se péče o nezletilé děti ujala po dosažení osmého roku jejich věku.

Pro stěžovatelku výše citovaná ustanovení znamenají, že pokud by prokázala splnění zákonné podmínky osobní péče o její děti ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu 10 roků, vznikl by jí nárok na starobní důchod v 58 letech, tedy 1. 5. 2007 (k věku 55 let, jehož dosáhla dne 1. 5. 2004, bylo nutno přičíst za každý i započatý kalendářní rok od roku 1996 do dne dosažení této věkové hranice, tedy za každý z těchto roků jichž je celkem 9, čtyři měsíce, celkem tedy 36 měsíců, což jsou 3 roky). Pokud by však zákonná podmínka osobní péče stěžovatelky o její děti splněna nebyla, činil by důchodový věk ve smyslu § 32 odst. 1 cit. zákona 57 let, k nimž by bylo nutno přičíst, vycházeje z principu výše uvedeného, k této věkové hranici, na níž stěžovatelka dosáhla dne 1. 5. 2006, celkem 11 x 4 měsíce, to jest 3 roky a 8 měsíců; důchodového věku by tak dosáhla dne 1. 1. 2010).

Krajský soud na jemu položenou mezi účastníky spornou otázku, zda stěžovatelka splnila podmínku pro snížení důchodového věku na důchodový věk ženy, která ve smyslu zákona o důchodovém pojištění vychovala 2 děti (byť o tyto děti narozené v letech 1967 a 1972 pečovala jen do roku 1976 a poté jí v péči o ně zabránil rozvodový soud svěřením dětí do péče otce z obavy z tehdy společensky nežádoucího výchovného vlivu stěžovatelky hlásící se k náboženské společnosti Svědků Jehovových a toto náboženství aktivně provozující), odpověděl záporně. Krajský soud zdůraznil, že za relevantní péči o nezletilé dítě se považuje pouze osobní péče ženy o dítě do dosažení zletilosti alespoň po dobu 10 roků, což stěžovatelka ve vztahu ani k jednomu z dětí nesplnila, i když k dosažení potřebné doby osobní péče o staršího syna jí chybělo pouhých 10 měsíců. Krajský soud zaujal závěr, že skutečnost, že žalobkyni bylo v osobní péči o její děti zabráněno na základě soudních rozhodnutí i aktivního postupu stěžovatelčina bývalého manžela po rozvodu manželství, na zaujatém závěru nic nemění, i když současně přisvědčil stěžovatelce v tom, že důvody, pro které byly její děti svěřeny do péče otci a nikoliv jí, lze vnímat jako nespravedlnost. Zdůraznil, že z hlediska současného nazírání na obsah základních lidských práv a svobod, o něž se opírá systém platného práva, se jeví přihlédnutí k náboženské orientaci žalobkyně – matky svých dětí, jako výlučného kritéria pro rozhodování o tom, komu z rodičů budou děti na dobu po rozvodu svěřeny, jako něco nepřijatelného a zcela neudržitelného.

S tímto právním posouzení věci se Nejvyšší správní soud ztotožňuje a proto na podrobné, vyčerpávající, zákonu zcela odpovídající a přesvědčivé odůvodnění napadeného rozsudku zcela odkazuje, aniž by pokládal za potřebné na něm cokoliv měnit či vyjádřit jinak.

Vzhledem k některým námitkám uplatněným v kasační stížnosti jen pro úplnost dodává:

Jak již bylo předestřeno uváděla stěžovatelka jako důvod kasační stížnosti nesprávné posouzení právní otázky soudem ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Tento důvod by mohl být naplněn, pokud by soud užil na věc nedopadající právní normy, a nebo byl užil sice právní normy přiléhavé, leč jejich interpretace by podle názoru Nejvyššího správního soudu neobstála. Namítané pochybení, ať již spočívající v užití na věc nedopadajících právních norem či spočívající v jejich nesprávné interpretaci, se však v projednávané věci krajský soud nedopustil. Vycházel při svém rozhodování z ustanovení § 29 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění, podle něhož má pojištěnec nárok na starobní důchod, jestliže získal dobu pojištění nejméně 25 let a dosáhl aspoň věku potřebného pro vznik nároku na starobní důchod (dále jen „důchodový věk“) a především pak z ustanovení § 32 odst. 1, 2 a 4 téhož zákona, podle něhož se stanoví „důchodový věk“ pojištěnce. Přihlédl rovněž ke smyslu zákona o důchodovém pojištění a v jeho rámci k účelu ustanovení § 32 zák. o důchodovém pojištění č. 155/1995 Sb., v němž zákonodárce zachoval vázanost věkové hranice pro určení důchodového věku na počtu dětí, jímž tato žena poskytla osobní péči. Nejvyšší správní soud se ztotožňuje s krajským soudem, že osobní péčí ženy se rozumí každodenní bezprostřední péče o dítě a zabezpečení všech jeho potřeb, které s výchovou či péčí o dítě souvisí. Správně krajský soud v tomto směru poukázal na judikát Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 12. 2003, č. j. 3 Ads 37/2003 – 49, v němž soud dospěl k závěru, že předpoklad „osobní péče o dítě“ pro dosažení podmínky výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod znamená soustavnou a aktivní osobní péči ženy o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu 10, resp. 5 roků. Tato podmínka není naplněna, pokud soud svěřil dítě do péče otce, který za tuto péči nese odpovědnost, dítě pobývalo u otce, a žena (matka) a dítě byly tak od sebe odděleny, a to i když žena (matka) dítě navštěvovala, projevovala o něj zájem, přispívala na jeho výživu otci a podílela se tedy na výchově dítěte.Shodně s krajským soudem Nejvyšší správní soud připomíná, že jediné výjimky, které modifikují zcela jednoznačné ustanovení § 32 odst. 4 zák. o důchodovém pojištění, jsou zakotveny v § 4 vyhl. č. 284/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění. Podle odstavce 1 tohoto ustanovení se do doby péče o dítě potřebné ke splnění podmínky výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod započítává též doba, po kterou žena nemohl o dítě osobně pečovat pro nemoc nebo proto, že dítě bylo ze zdravotních důvodů v ústavní péči. Podle druhého odstavce téhož ustanovení podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod se považuje za splněnou též, pečovala-li žena o nezletilé dítě od jeho narození do jeho úmrtí, pokud dítě zemřelo po dosažení 6 měsíců věku, nebo aspoň poslední 3 roky před dosažením věku potřebného podle zákona pro vznik nároku na starobní důchod. O žádný ze zde citovaných případů však už stěžovatelky nešlo. Stejně jako krajský soud vnímá i Nejvyšší správní soud účel a smysl ustanovení § 32 odst. 1 písm. b) a odst. 4 zákona o důchodovém pojištění v určitém zvýhodnění, odměnění či satisfakci za vynaloženou námahu spojenou s výchovou a starostí o nezletilé děti po dobu zákonem předpokládanou.

Takto jednoznačně nastavené podmínky pro dosažení důchodového věku, nepřipouštějí jinou interpretaci právní normy než zaujal krajský soud, neboť zde neexistovaly pochybnosti o smyslu a významu textu, včetně výjimek z tohoto pravidla taxativně stanovených (viz § 4 odst. 1 a 2 vyhl. č. 284/1995 Sb.). Nedovolují ani Nejvyššímu správnímu soudu se od zde zakotveného pravidla odchýlit, byť i on sdílí názor krajského soudu, že pokud byla jediným důvodem svěření stěžovatelčiných dětí do výchovy otce pro dobu po rozvodu manželství rodičů byla její náboženská orientace, je nutno to hodnotit z hlediska soudobého pohledu na právo jako zcela nepřijatelnou nespravedlnost. Tu však nelze odstranit prostřednictvím zákona o důchodovém pojištění tím, že vzdor zjištění, že stěžovatelka pro dobu po rozvodu o své děti již osobně nepečovala, bude se podmínka zákonem požadované doby péče o děti pokládat v rozporu se zákonem za splněnou. Zákon s takovou situací nepočítá a pokud stěžovatelka argumentuje případem obdobným nyní souzené věci, tedy rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 19. 2. 2004, č. j. 41 Cad 121/2003 – 12, pak nezbývá než opět odkázat na stanovisko zaujaté k tomuto případu Krajským soudem v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci, který zdůraznil, že důvody, které vedly Krajský soud v Praze ke zrušení rozhodnutí žalované, jímž byla zamítnuta žádost tehdejší žalobkyně o starobní důchod pro nedosažení důchodového věku, nespočívaly v prolomení normativních mezí ustanovení § 32 odst. 1 písm. b) a odst. 4 zák. o důchodovém pojištění, jakožto formy odškodnění za dřívější rozhodování soudu (ve věci rozvodové), které lze z hlediska recentní ochrany základních práv a svobod jednotlivců vnímat jako problematické, ale pouze ze zjištění, že tehdejší žalobkyně i po rozvodu fakticky nadále osobně o děti pečovala.

Nezbývá v této souvislosti než znovu zopakovat, že v projednávané věci stěžovatelka o děti osobně nepečovala po dobu zákonem požadovanou a pro posouzení věci není rozhodné, zda tomu bylo pro aktivní odpor bývalého manžela či nikoliv. Nemožnost přiznání starobního důchodu stěžovatelce ve snížené věkové hranici nelze v žádném případě označit za trest pro její náboženské vyznání a již vůbec nelze akceptovat příměr užitý zástupcem stěžovatelky v kasační stížnosti s drastickými příběhy lidických žen, které byly ve válečném roce 1942 odvlečeny do nacistického koncentračního tábora a jejich děti dány na „převýchovu“ do německých rodin. Oba případy jsou naprosto nesrovnatelné, neboť se odvíjejí od zcela odlišných skutečností – v případě stěžovatelky od rozvodu jejího manželství, v jehož rámci bylo nutno svěřit děti některému z rodičů pro dobu po rozvodu, v případě lidických žen od naprosto bezprecedentního brutálního činu německých okupantů v době II. světové války na obyvatelích obce Lidice. Argumentace příběhem lidických žen je v této souvislosti zcela nepříhodná, bez ohledu na to, že ve vztahu k jejich osudu je přinejmenším nevhodná. Stěžovatelce nelze samozřejmě upřít, že svěření dětí do výchovy otce proti její vůli a izolace od nich znamenala pro ni nezměrné trauma, nicméně tuto křivdu nelze odstranit prostřednictvím zákona o důchodovém pojištění, neboť ten není nástrojem odstraňování křivd vzniklých v době komunistického režimu.

Ze všech výše uvedených důvodů proto Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl podle § 110 odst. 1 s. ř. s. Neshledal totiž v rozhodnutí krajského soudu jakékoliv pochybení, které by zakládalo nutnost jeho rozhodnutí zrušit.

Stěžovatelka nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, neboť neměla v tomto stadiu řízení úspěch a žalované právo na náhradu nákladů řízení nenáleží ze zákona (§ 60 odst. 1, 2 s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. ledna 2009

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu